

Й. Ф. АНДЕРШ ЕСПЕРАНТО — МОВА ПРОГРЕСУ І МИРУ

Люди з давніх-давен мріяли про «спільну мову». Свідченням цього є численні міфи, перекази і легенди.

Про одну на всій Землі мову мріяли ще перси, а представники античної культури навіть ставили питання про створення спільної для всіх людей писемності. Однак практична реалізація цих ідей починається лише з -XVII ст., коли особливо швидко розвивається торгівля, поживляються міжнародні зв'язки, поширюються наука, культура й освіта. Саме на цей час припадає створення першої штучної мови для міжнародного спілкування.

Такою мовою була філософська, теоретичні основи якої розробили Декарт, Коменський, Ньютон, Лейбніц та ін. В основі цієї мови лежали логічна класифікація понять й умовна система їх вираження. Так, наприклад, у проекті Вілкінса *de* означало «стихія», *deb* — «вогонь», *deba* — «полум'я» і т. д., тобто додаючи до слова *de* першу приголосну — *b* — Вілкінс одержував нове слово на позначення першої стихії — вогню, додаючи до слова *deb* першу голосну — *a*, він одержував нове слово на позначення першого різновиду першої стихії — полум'я та ін. Будучи відірваною від живих мов, складною для розуміння і спілкування, філософська мова не дістала визнання.

Усього відомо понад 900 проектів «спільної мови». Проте лише один з них, а саме есперанто, виявився найдосконалішим і найжиттєздатнішим. Його запропонував понад сто років тому 28-річний варшавський лікар-окуліст Людвік Заменгоф. Свій проект він підписав псевдонімом *Доктор Есперанто*, що мовою есперанто означає «Доктор, який сподівається, має надію».

Основна перевага есперанто перед іншими штучними мовами полягає в тому, що ця мова простіша за будовою і доступніша для оволодіння широкими колами населення. А її граматику настільки проста, що, як писав Лев Толстой — великий прихильник ідеї створення штучної мови, нею можна оволодіти протягом кількох годин.

Справді, основні правила есперанто можна викласти за кілька хвилин. Його алфавіт нараховує лише двадцять вісім літер, кожна з яких читається у будь-якій позиції однаково. Наголос падає на передостанній склад, напр.: *pátro* «батько», *sángo* «кров», *hómo* «людина», *ógo* «золото». Іменники закінчуються лише на **-o**, прикметники — на **-a**, дієслова в неозначеній формі — на **-i**, напр.: *názo* «ніс», *bóna* «хороший», *sídi* «сидіти» та ін.

Завдяки стрункості своєї внутрішньої системи, чіткості одиниць вираження і змісту, простоті правил словотвору і словозміни, здатності виражати найскладніші поняття і думки і разом з тим легкості в користуванні, есперанто швидко завоювало мільйони прихильників і вже на початку ХХ ст. стало одним з найпопулярніших допоміжних засобів міжнародного мовного спілкування.

Сьогодні у світі цією мовою розмовляють мільйони людей. Нею написано понад п'ятдесят романів, друкуються сотні галузевих і художніх журналів, публікуються проспекти і путівники, робляться переклади.

Значного поширення набуло есперанто в нашій країні. Радянська асоціація есперантистів об'єднує сотні гуртків і клубів, у яких навчається понад десять тисяч осіб, видає щомісячний Бюлетень, готує переклади. Мовою есперанто перекладено праці К. Маркса, В. І. Леніна, твори Пушкіна, Лермонтова, Некрасова, Крилова, Лесі Українки, Єсеніна, Маяковського, Шолохова. Цією мовою виходить журнал «*Raso*» («Мир»), зі сторінок якого лунає палкий заклик до боротьби за мир і співробітництво між народами.

Радянські есперантисти беруть активну участь у міжнародному есперантистському русі. Нещодавно у Бразилії відбувся 66-й Міжнародний конгрес, на якому була присутня і наша делегація на чолі з президентом Радянської асоціації есперантистів професором М. І. Ісаєвим. На конгресі обговорювалися доповіді такої тематики: «Культура і мови — бар'єри і мости», «Есперантисти — прибічники миру», «Есперанто і проблема охорони навколишнього середовища», велися жваві розмови про місце есперанто в житті народів, про

його майбутнє. Делегати були єдині щодо думки, що есперанто повинно використовуватися не для пропаганди політики, а лише для поширення культурних і наукових цінностей. Крім того, було підкреслено, що основне призначення есперанто — не замінити природні мови (їх нічим не можна замінити), а бути лише допоміжною мовою; яка, за влучним висловом М. І. Ісаєва, претендує тільки на одну роль — бути ще одним чинником прогресу і миру.